

SPROGFAGENE I GYMNASIET FRA 2005 TIL NU

Af Camilla Hutters

Områdechef hos EVA, Danmarks Evalueringsinstitut

Gymnasireformen fra 2005 ændrede sprogundervisningen væsentligt. Andelen af studenter med tre fremmedsprog er faldet fra 33 procent i 2007 til kun 4 procent i 2015. Færre elever vælger fortsættersprogene fransk og tysk på A-niveau, mens interessen for begynderprog er øget. EVA har i flere undersøgelser fokuseret på udviklingsmønstrene i gymnasieuddannelsernes fremmedsprog.

Gymnasireformen fra 2005 indebar nogle væsentlige ændringer af sprogundervisningen i gymnasiet.

Her 11 år efter - ved indgangen til en ny reform - er det vigtigt at gøre status over, hvad ændringerne har betydet for sprogfagernes status og rolle i gymnasiet, og hvad der er brug for at sætte fokus på i det fremadrettede arbejde med sprog i gymnasiet. EVA har i en række evalueringer og undersøgelser fulgt implementeringen af 2005-reformen - i første del af perioden specifikt med fokus på reformens betydning for fremmedsprogene, i sidste del af perioden primært med fokus på fremmedsprogernes placering i de flerfaglige timerammer.

Nedenfor trækkes de vigtigste pointer og fremadrettede perspektiver op.

ELEVERNE VÆLGER FÆRRE - OG ANDRE - FREMMEDSPROG

Med 2005-reformen blev den tidligere opdeling i sprogligt og matematisk gymnasium på stx ophævet. I stedet blev der indført krav om, at eleverne skal have et antal obligatoriske sprogfag (to på stx og hhx og ét på htx). Øvrige fremmedsprog skal eleverne tilvælge som valgfag eller som del af den studieretning, eleverne vælger. Eleverne har desuden, primært på forsøgsbasis, kunne vælge en række nye sprogfag - fx kinesisk, arabisk og portugisisk. 2005-reformen har på den måde både ændret på de strukturelle rammer for sprogfagene og øget den valgfrihed, som eleverne har i forhold til at vælge og sammensætte, de fag de vil have.

Overordnet set har ændringerne medført nogle markante ændringer i elevernes valgmønstre - både i forhold til hvilke fremmedsprog, de vælger, og hvor mange. For det første er der sket en markant reduktion i forhold til hvor mange elever, der vælger 3. eller 4. fremmedsprog - det der tidligere svarede til en sproglig studentereksamen. Andelen af studenter med 3. fremmedsprog er således faldet fra 33 pct. i 2007 til kun 4 pct. i 2015 (Regeringen, april 2016).

Til gengæld er andelen af fx stx-studenter med to fremmedsprog

på A niveau steget fra 13 % i 2005 til 33 % i 2013. Det skyldes især, at flere elever efter 2005-reformens indførelse vælger engelsk og spansk på A niveau. Stigningen i andelen af studenter med spansk på A niveau skal dog ses i sammenhæng med, at det med 2005-reformen ikke længere var muligt at tage spansk på B niveau. Samlet set er der ikke flere elever, der vælger spansk efter 2005-reformen end før.

Tilsvarende har (forsøgs)fagene kinesisk A og arabisk A oplevet fremgang i reformperioden. Omvendt er der færre elever, der vælger fortsættersprogene fransk og tysk på A niveau. I 2013 var der bare 1,5 % af stx-studerne, der havde valgt fransk fortsætter på A niveau og 8 % havde valgt tysk fortsætter på A niveau (UniC 2014).

Ændringerne i elevernes valgmønstre handler på den måde ikke kun om, at eleverne har fået mindre interesse for sprog, men også om at elevernes interesse for sprog på nogle punkter synes at have ændret sig.

Spørger man eleverne selv om årsagen til deres fravalg af 3. og 4. fremmedsprog giver de flere forskellige svar (EVA 2009). Nogle elever har oplevet at de ikke kunne få de sprogfag, de valgte, fordi der ikke var elever nok til at oprette et hold. Andre elever - især på stx - begrundet fravalget af sprogfag med, at de ikke har haft plads til flere fag i deres skema. En del elever begrundet også fravalget af fremmedsprog med optagelseskravene til de videregående uddannelser. Mange elever er her bevidste om, at især matematik B er et krav til mange videregående uddannelser, hvorfor de vælger at bruge deres ofte sparsomme valgmuligheder på at vælge dette fag. Endelig angiver mange elever, at de er tilfredse med omfanget af fremmedsprog i deres gymnasieuddannelse. De har det, de skal bruge og oplever ikke umiddelbart et behov for flere fremmedsprog.

Der findes ikke tilsvarende undersøgelser af, hvad den øgede interesse for spansk og for de ikke-europæiske sprog skyldes. EVA har dog i 2016 evalueret forsøget med kinesisk områdestudium som valgfag på C-niveau. Evalueringen viser, at faget synes at tiltrække elever, der ikke ellers vil have valgt et fag med et rent sprogfagligt indhold. Noget af det, der tiltrækker de interviewede elever, er en oplevelse af, at Kina er et interessant og relevant område at beskæftige sig med, blandt andet fordi det, som en elev formulerer det; "bliver en stor del af fremtiden". Arbejdet med kinesisk som et områdestudium, hvor undervisningen har et bredt fokus på det kinesiske sprog- og kultur-område, synes desuden at være med til at øge elevernes motivation og interesse for sprog. Både lærere og elever finder dog, at det kan være vanskeligt at nå de mål, der er om også at lære kinesisk sprog, inden for de timer der er afsat (ca. 15 ud af 75 timer er afsat til sprogundervisning). Intentionen med faget er dog ikke, at eleverne skal lære sproget, men blot introduceres til det i en del af undervisningen.

DET FLERFAGLIGE SAMSPIL HAR GIVET UDFORDRINGER - MEN HAR OGSÅ GIVET NYE MULIGHEDER

En anden vigtig nyskabelse med 2005-reformen var indførelsen af fæl-

les timerammer for det flerfaglige samspil på de treårige gymnasiale uddannelser i form af AT og AP på stx og studieområdet på htx og htx. Ændringerne har skabt nye rammer for, hvordan fremmedsprogfagene skal indgå i et fagligt samspil med andre fag.

EVA's evaluering viser her, at ændringerne har skabt nogle særlige udfordringer for fremmedsprogene, men også at det flerfaglige samarbejde kan give nogle nye muligheder, hvis organisationen gennemtænkes.

Ser man på det generelle faglige niveau i fremmedsprogsundervisningen, så oplever både ledere og fremmedsproglærere på stx, at niveauet er faldet efter 2005-reformen (EVA 2008 og 2009). For htx er billedet mere positivt – om end der ikke kan tales om en egentlig styrkelse. Engelsklærerne er generelt mere positive hvad angår det faglige niveau end underviserne i andet fremmedsprog. Det er vigtigt at understrege, at lærerne og ledernes oplevelse af det faglige niveau i fremmedsprogsundervisningen ikke er undersøgt siden 2008. Der er siden gennemført en række ændringer af de formelle rammer.

Udfordringerne i forhold til det faglige niveau handler især om, at en del fremmedsproglærere oplever at de flerfaglige timerammer har skabt et pres i forhold til at nå de øvrige faglige mål, blandt andet fordi læreplanerne generelt er meget ambitiøse i forhold til den tid, der er til rådighed. Konkret oplever fremmedsproglærerne, at det er sværere at indgå i de flerfaglige undervisningsforløb end fx underviserne i de samfundsfaglige og øvrige humanistiske fag. Det skyldes især, at det ifølge underviserne kan være sværere for fremmedsprogene at indgå på lige fod med de øvrige fag, fordi elevernes sprogkompetencer ofte ikke er gode nok. Engelsk er en undtagelse, men erfaringen er her, at engelsk ofte reduceres til at være et redskab i forhold til at arbejde med andre fag.

Samtidig er der også flere punkter, hvor fremmedsproglærerne oplever, at den flerfaglige undervisning er med til at styrke elevernes kompetencer. Det er her især de bredere studiekompetencer som fx at arbejde selvstændigt og problemorienteret og kunne foretage metodiske og faglige valg, som underviserne oplever, er styrkede. Tilsvarende oplever et flertal af lærere og ledere at sammenhængen mellem fremmedsprogene og de øvrige fag er styrket som følge af indførelsen af almen sprogforståelse (AP) på stx (EVA 2009)

Den enkelte skoles organisering af de flerfaglige forløb synes her at have haft stor betydning for, hvor godt de forskellige elementer spiller sammen (EVA 2014 og 2016). Fx har det en stor betydning, om der er en fælles koordination på skolen, og om der er udviklet nogle fælles modeller, der kobler fagene på en meningsfuld måde. Tilsvarende kan fremmedsproglærerne også tilrettelægge undervisningen sådan, at de faglige mål, der vedrører kulturforståelse, i højere grad tænkes ind i de flerfaglige forløb, så der bliver mere tid til fx træningen af elevernes kommunikative kompetencer i den øvrige sprogundervisning.

ØGET INTERESSE FOR SPROG KRÆVER BÅDE STRUKTURELLE OG KULTURELLE ÆNDRINGER

I den nye gymnasiereform fra 2016 ændres rammerne for sprogundervisningen igen. Et væsentligt sigte er at styrke andelen af elever, der vælger tre eller fire fremmedsprog. Det opnås blandt andet ved at gøre det muligt for elever, der vælger tre eller flere fremmedsprog, at fravælge matematik B og et naturvidenskabeligt fag på B niveau og derved få mere tid til sproglig fordybelse. Derudover bliver der krav om, at der skal indgå læsning af tekster på engelsk og så vidt muligt også på andre fremmedsprog i alle studieretningsfag. De flerfaglige timerammer ophæves og timerne føres tilbage til fagene, som til gengæld forpligtes til flerfagligt samarbejde. Endelig skal der udvikles en national sprogstrategi, som skal skabe en bedre sammenhæng mellem uddannelsesudbuddet og efterspørgslen efter sprogkompetencer i Danmark.

Hvis man tager erfaringerne in mente fra den forrige reform, så vil arbejdet med at skabe øget interesse for sprog både kræve strukturelle og kulturelle ændringer. De strukturelle ændringer er indeholdt i reformen. Her bliver det vigtigt at følge, hvordan de forskellige tiltag samlet set påvirker elevernes interesse og valgmonstre. Fx bliver det interessant at følge, om de nye rammer for studieretningerne får flere elever til at vælge tre eller flere fremmedsprog, men også hvad de nye bindinger i forhold til valg af begynderprog kommer til at betyde for hvor mange elever, der samlet set vælger fremmedsprog på A-niveau. Det er blandt andet blevet problematiseret, at eleverne fremover kun kan vælge begynderprog som del af en studieretning, hvis de har to andre sprogfag ved siden af, fordi det kan betyde, at færre fx vælger spansk A og kinesisk A. Endelig er det også vigtigt at se på rammerne for udbuddet af fremmedsprogfag, sådan at manglen på tilmeldinger på den enkelte skole ikke betyder, at interesserede elever ikke kan få de fremmedsprog, de ønsker. Det kan fx ske ved at se på mulighederne for oprettelse af sproghold på tværs af skoler.

Samtidig vil indsatserne også kræve kulturelle ændringer i forhold til at styrke elevernes interesse og mening med at lære sprog. Mange elever oplever som tidligere nævnt, at de har de sprogfag, de oplever at skulle bruge. Hvis flere elever skal vælge sprog, er det derfor vigtigt at se på, hvordan sprogfagene kan gøres mere meningsfulde og relevante for eleverne – både i overgangen til gymnasiet, undervejs i gymnasiet og i overgangen til videregående uddannelse. Der er i denne sammenhæng behov for mere viden om, hvad der konkret kan stimulere elevernes interesse for sprog, og hvor der kan sættes ind, hvis elevernes interesse for sprog skal styrkes. Både i forhold til hvad der kan styrke elevernes interesse for at deltage i selve undervisningen, men også i forhold til hvordan værdien af sprog og sprogkompetencer i relation til fremtidige uddannelses- og karrieremuligheder kan tydeliggøres. Det bliver interessant at se, hvordan sprogfagene kan indgå i det nye arbejde med karriere- og innovationskompetence samt kompetencer i forhold til globalt medborgerskab.

Endelig bliver det vigtigt at følge, hvordan de nye tiltag konkret omsættes i undervisningen – både i forhold til undervisningen i de enkelte fremmedsprog og i forhold til samspillet mellem sprogfagene og de øvrige fag. Hvis interessen for sprog skal styrkes, er det afgørende både at se på den pædagogik, der bruges i sprogundervisningen, og på hvordan sprog kan indgå i et meningsfuldt samspil med de øvrige fag.

Vægtningen af sprogfagernes kulturelle, historiske og samfundsmæssige dimensioner i forhold til de sproglige og litterære dimensioner kan også overvejes - jf. tankegangen for områdestudierne.

Det kræver god koordination på skolen, et godt samarbejde mellem lærerne og sidst men ikke mindst, at undervisningen formår at motivere og engagere eleverne i forhold til at lære sprog. For engageres eleverne ikke risikerer mange at de nye tiltag i sidste ende at komme til kort.

EVAS UNDERSØGELSER OM FREMMEDSPROG I GYMNASIET

- › Evalueringer af studieområderne på hhx og htx (2016)
- › Evaluering af kinesisk områdestudium (2015)
- › Evaluering af almen studieforbereelse (2014)
- › Gymnasireformen på hhx, htx og stx. Evaluering af reformen efter det første gennemløb på de treårige uddannelser (2009)
- › Fremmedsprog på hhx og stx 2008 (2009)
- › Fagevalueringerne af engelsk A hhx, htx og stx og engelsk B stx (2008)

Se mere på www.eva.dk